

Warszawa, 28 kwietnia 2017 roku

WKZ.D.ST.41140-1/6674/2005

DECYZJA NR 501/2017

Na podstawie przepisów art. 89 pkt 2, art. 91 ust. 4 pkt 3 i 4, art. 9 ust. 1 i 2 oraz 94 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003r. Nr 162, poz. 1568 - ze zm.), w trybie art. 104 oraz art. 108 w związku z art. 49 Kodeksu postępowania administracyjnego (Dz. U. z 1960r. Nr 30, poz. 168 - ze zm.), w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego z urzędu

Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków

orzeka:

Pkt 1/ wpisać do rejestru zabytków nieruchomości województwa mazowieckiego zespół budowlany Zakładów Mechanicznych „Ursus”, powstały po roku 1923, położony w Warszawie, przy ul. Traktorzystów. Ww. zespół budowlany tworzą następujące obiekty:

- odlewnia aluminium
- modelarnia
- relikty odlewni żeliwa (elewacja frontowa południowa oraz zachowane fragmenty ścian bocznych – 6 osi)
- budynek frontowy hali warsztatów mechanicznych
- relikty magazynu wsadowego odlewni (elewacja frontowa oraz elewacja wschodnia – 8 przęseł)
- relikty odlewni brązu (elewacja wschodnia)

Poszczególne budynki zespołu oraz ich pozostałości, a także granice otoczenia zespołu oznaczono, odpowiednio kolorem czerwonym i zielonym na załączniku graficznym do niniejszej decyzji będącym jej integralną częścią (powyższy obszar obejmuje działki ew. nr 118/2, 118/4, 118/11, 120/6, 120/7, 120/8, 120/9, 120/11, 120/12, 120/13, 140, 141 w zakres otoczenia wchodzi też część działek nr 92, 118/3, 120/10, 145 oraz 113/4 z obrębu 2-09-09).

Pkt 2/ nie wpisać do rejestru zabytków budynku warsztatu remontowego.

Pkt 3/ Decyzji zostaje nadany rygor natychmiastowej wykonalności.

Uzasadnienie

W dniu 3 marca 2017 roku p.o. Stołecznego Konserwatora Zabytków nakazał Spółce 7/20 Gaston Investment wstrzymać roboty rozbiórkowe i wszelkie inne prace prowadzone na działkach ewidencyjnych nr 120/6, 120/7, 120/8, 120/12 z obrębem 2-09-09, zlokalizowanych przy ul. Traktorzystów w Warszawie w obszarze dawnego zespołu budowlanego Zakładów Mechanicznych „URSUS” S. A. Decyzji tej został nadany rygor natychmiastowej wykonalności. Poszczególne zabytkowe budynki, powstałe w latach dwudziestych i pięćdziesiątych XX wieku, począwszy od 1923 roku tj.: odlewnia żeliwa, odlewnia brązu, hala warsztatów mechanicznych fabryki samochodów, odlewnia aluminium, modelarnia oraz magazyn wsadowy odlewni („hala”) figurują w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków m. st. Warszawy (kartę ewidencyjną zespołu sporządzono w 2006 roku), jak również – równolegle – objęte są postępowaniem administracyjnym w sprawie wpisu do rejestru zabytków nieruchomości województwa mazowieckiego. W trakcie postępowania Biuro Stołecznego Konserwatora Zabytków udostępniło MWKZ wszelką dokumentację potwierdzającą aktualny stan zachowania.

Sprzedaż będących w upadłości zakładów wpłynęła na nasilenie procesu niszczenia historycznej zabudowy (od 2005 roku). Również obecnie teren zakładu, niegdyś ściśle zabudowany, jest sukcesywnie „prześwietlany” kolejnymi wyburzeniami obiektów. Ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów przemysłowych nie przewidują bowiem konieczności zachowania historycznej zabudowy za wyjątkiem zabudowy administracyjnej i mieszkalnej położonej w bezpośrednim sąsiedztwie linii kolejowej (vide Uchwała Nr LXXXV/2212/2014 z dnia 3 lipca 2014 roku obejmująca obszar w rejonie Orłów Piastowskich – część I). Jedynie budynek modelarni oraz odlewni aluminium położone są na terenie nie objętym ustaleniami prawa miejscowego (obszar w rejonie Orłów Piastowskich – część II, brak mpzp), posiadają całościowo zachowane bryły, a i ich ochrona konserwatorska jest możliwa w oparciu o art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994r. Prawo budowlane, odniesiony do gminnej ewidencji zabytków. Pozostałe obiekty objęte postępowaniem

administracyjnym MWKZ nie istnieją lub istnieją wyłącznie w postaci fragmentarycznej, w tym w postaci elewacji frontowych oraz bocznych (odlewnia żeliwa, hala warsztatów mechanicznych fabryki samochodów, odlewnia brązu oraz magazyn wsadowy). Budynek warsztatu remontowego, z zachowaną szczytkowo elewacją, uległ wielokrotnym przekształceniom, które zatarty jego oryginalną formę.

Zakłady Ursus odegrały znaczącą rolę w historii polskiego przemysłu. Firmę założyło w 1893 roku siedmiu warszawskich inwestorów, wykorzystując w tym celu posag swych córek. W stosunkowo niedługim czasie produkcję armatury dla przemysłu spożywczego i branży ciepłowniczej rozszerzono o montaż silników spalinowych. W 1905 roku znak „P7P”, nawiązujący nazwą do kapitału założycielskiego spółki, zastąpiono nazwą „Ursus” (emblem ZM URSUS umieszczono na fasadzie odlewni żeliwa, której nadano reprezentacyjny „bazylikowy” układ). Po pierwszej wojnie światowej fabryka jako pierwsza w Polsce uruchomiła produkcję traktorów. Jednocześnie pogłębiała swoją współpracę z wojskiem remontując samochody i produkując podzespoły do karabinów maszynowych oraz maszyn produkujących łuski; z tą współpracą wiązały się nadzieje na uruchomienie produkcji samochodów. Wygrany w 1923 roku przetarg na dostawy samochodów półciężarowych i ciężarowych dla potrzeb wojska zdecydował o budowie nowego kompleksu w pobliżu linii kolejowej. Projekt nowego założenia fabrycznego powstał w pracowni spółki architektów Franciszka Lilpopa i Karola Jankowskiego, a jego realizację ukończono w 1927 roku. Kompleks fabryczny ukształtowany został jako dwie rozdzielone administracyjnie i terenowo jednostki tj. Fabryka Metalurgiczna (część zachodnia) oraz Fabryka Samochodów (część wschodnia). Symetryczna kompozycja, nieotyńkowane, ceglane ściany o niewielkich otworach oraz uproszczenie detalu architektonicznego nadało bryłom masywny wygląd. Jedynie w opracowaniu elewacji modelarni zastosowano ornament z szarej cegły cementowej układanej w geometryczne wzory (rysunek tworzą wysunięte przed lico cegły w układzie główka/wozówka/główka).

W roku 1930 zakłady zostały upaństwowione i włączone do Państwowych Zakładów Inżynierii, jednak 70% zatrudnionych w PZI stanowili pracownicy Zakładów Mechanicznych „Ursus”. Od tego czasu rozpoczęto masową produkcję na potrzeby wojska: samochody, motocykle, ciągniki artyleryjskie kołowe i gąsienicowe, wozy opancerzone, a także silniki: samochodowe, czołgowe i lotnicze (w 1934 roku uruchomiono oddział lotniczy) nie przerywając jednakże produkcji samochodów na rynek cywilny oraz silników dla rolnictwa. W styczniu 1945 roku okupanci zaminowali teren całej fabryki, jednak na skutek sprawnej akcji sabotażowych grupy I, II i III Baonu „Miotła” oraz grupy inż. Mariana Okrasy, zniszczeniu uległa tylko część zabudowy. Na powojennej działalności zakładów zaważyła decyzja ówczesnych władz o wznowieniu produkcji ciągników rolniczych.

Kompleks budynków i hal fabrycznych, powstały w przeciągu zaledwie trzech lat na terenie wsi Szamotoy, dał początek nowej osadzie, która w 1952 r. uzyskała prawa miejskie, a w 1954 r. przyjęła nazwę Ursus. Z biegiem lat opisywany zespół urósł do olbrzymich rozmiarów sukcesywnie rozrastając się na północ od pierwotnego terenu. Do 2005 roku teren „Ursusa” rozciągał się na obszarze ponad 2000 km², stanowiącym niemal ¼ ogólnej powierzchni dzielnicy, ograniczonym od południa linią kolei, przy której zlokalizowano pierwotne założenie fabryczne. Budynki rozlokowane zgodnie z ergonomią produkcji tworzyły labirynt uliczek i dziedzińców wewnętrznych. Co warte podkreślenia te ciągi komunikacyjne otrzymały nazwy odzwierciedlające produkcję m.in: Silnikowa, Odlewnicza.

Większość obiektów objętych postępowaniem w sprawie wpisu w wyniku licznych przebudów nie zachowała pierwotnej formy architektonicznej. W dodatku intensywna i uciążliwa eksploatacja negatywnie wpłynęła na ich stan zachowania. Dwa, niegdyś wolnostojące budynki, tj. odlewnia żeliwa oraz odlewnia brązu zostały wchłonięte w większą strukturę budowlaną wskutek rozbudowy dokonanej po 1945 roku, zaś halę warsztatów mechanicznych m.in. nadbudowano o jedną kondygnację, zniekształcając oryginalne rozwiązanie fasady (zaburzenie pierwotnej symetrii, koordynacji brył i modularności). Również w architekturze budynku odlewni aluminium widać wtórne, przypadkowe rozwiązania. Jedynie modelarnia nie uległa daleko idącym przekształceniom. Teren zakładu, niegdyś ściśle zabudowany, jest obecnie – jak już wspomniano - sukcesywnie poddawany kolejnym wyburzeniom.

Decyzją z dnia 28 marca 2007 roku Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków (MWKZ) wpisał do rejestru zabytków nieruchomych, wraz z otoczeniem, pięć budynków fabrycznych: odlewnię żeliwa, odlewnię brązu, halę warsztatów mechanicznych fabryki samochodów, odlewnię aluminium i modelarnię. W tejże decyzji wskazano do objęcia ochroną ww. obiekty zlokalizowane w najstarszej, południowo-zachodniej części zakładów (ograniczonej wewnątrz zakładowymi ulicami Silnikową-Centralną-Traktorzystów-Cierlicką), zachowujące w stosunkowo dużym stopniu, mimo późniejszych przekształceń, swój charakter oraz odzwierciedlające przebieg procesu technologicznego produkcji. Organ konserwatorski podkreślił wówczas, iż przedmiotowy zespół - z uwagi na ponadregionalny walor historyczny zespołu - w pełni odpowiada definicjom legalnym zabytku oraz zespołu budowlanego, sformułowanym w art. 3 pkt 1 oraz 13 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku. Równocześnie wyznaczono strefę otoczenia aby umożliwić organowi konserwatorskiemu wypowiedź co do współczesnego zagospodarowania bezpośredniego sąsiedztwa obiektów zabytkowych, gwarantującego ich prawidłową ekspozycję zgodnie z art. 3 pkt 15 ww. ustawy.

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie, po rozpatrzeniu skargi na postanowienie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKiDN) z dnia 7 grudnia 2007 roku stwierdzające uchybienie terminu do wniesienia odwołania od ww. decyzji MWKZ, prawomocnym wyrokiem z dnia 11 września 2009 roku uchylił ww. postanowienie organu II instancji. Wobec powyższego MKiDN, będąc zobowiązanym do rozpatrzenia odwołania strony, uchylił decyzję MWKZ z dnia 28 marca 2007 roku i przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia organowi pierwszej instancji wykazując naruszenie wymogów określonych w artykułach 10 § 1 oraz 40 § 2 w związku z art. 109 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego.

Zespół budowlany „Ursusa” posiada wartości historyczne oraz artystyczne. Upamiętnia on nieistniejąca fabrykę o wieloletniej historii, która - w okresie dwudziestolecia międzywojennego – zaopatrywała Wojsko Polskie w niezbędną sprzęt bojowy i transportowy, natomiast po wojnie wytwarzała głównie ciągniki rolnicze. Dzielnica Ursus zawdzięcza zakładom zarówno nazwę, jak i swój rozwój. W otoczeniu zakładów powstawały osiedla dla robotników, takie jak największe z nich – osiedle Niedźwiadek, zrealizowane w latach 60-70. XX wieku. Należy również podkreślić solidarność pracowników fabryki, która w istotny sposób wpływała na trwanie etosu robotniczego czego znaczącym wyrazem były strajki zorganizowane 25 czerwca 1976 roku w proteście przeciwko podwyżkom cen żywności, brutalnie pacyfikowane przez milicję. Zachowane zabudowania, pomimo postępującej rozbiórki, nadal współtworzą krajobraz dzielnicy, zarówno w sposób materialny jak, i poprzez utrwalenie jej bytności w nazwach osiedli i ulic. Wartości artystyczne wynikają przede wszystkim z zestawienia ceglanych płaszczyzn z otynkowanymi lizenami i belkami lub, jak to jest w przypadku modelarni, z płaszczyznami i podziałami ściennymi wykonanymi z szarej cegły. Niezwykle malownicze jest także zestawienie różnorodnych brył budynków, wynikające z potrzeb produkcyjnych, będące zarazem najbardziej rozpoznawalnym miejscem dzielnicy, upamiętniającym jej robotniczy charakter.

Ze względu na ochronę osi widokowych oraz na planowane inwestycje, wyznaczone zostało otoczenie - oparte o podziały ewidencji gruntów - obejmujące swoim zasięgiem również teren pozbawiony historycznej zabudowy, w celu umożliwienia nadzoru nad odpowiednim powiązaniem relikwów zabudowy z nowymi formami zagospodarowania terenu pofabrycznego.

Przedmiotowym rozstrzygnięciem objęto również relikty magazynu wsadowego, pominiętego w poprzedniej decyzji MWKZ. Wybudowany w latach pięćdziesiątych XX wieku, nawiązuje do budynku odlewni żeliwa oraz właściwie komponuje się z pozostałą, przedwojenną zabudową zakładu.

Artykuł 3 pkt. 13 ww. ustawy definiuje historyczny zespół budowlany jako powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi. Po wtóre, zgodnie z art. 6 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytki podlegają ochronie bez względu na stan zachowania.

Zgodnie z art. 3 ust. 15 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami otoczenie to teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych. Z przywołanej definicji wynika, że wpis do rejestru zabytków otoczenia ma charakter fakultatywny i subsydiarny względem wpisu do rejestru zabytków samego zabytku, a jego celem jest poszerzenie i zintensyfikowanie ochrony nieruchomości zabytkowej wpisanej do rejestru zgodnie z postulatami wyrażonymi w niniejszej decyzji (vide art. 36 ust. 1 pkt. 2 i 11 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Zakres ochrony konserwatorskiej dla zespołu „Ursusa” wynikający z przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (a przede wszystkim ww. definicji) jest adekwatny do jego istoty i stwierdzonego stanu zachowania. Struktury objęte prawną ochroną, z mocy niniejszej decyzji, istnieją nadal, przetrwały prace rozbiórkowe i ze względu na swoją wartość zabytkową powinny być skutecznie chronione. Formuła „zespołu budowlanego” łącznie z otoczeniem – winna stanowić prawną podstawę dla ochrony konserwatorskiej zmierzającej do rewitalizacji historycznego założenia. I tym samym trudno uznać, respektując wagę interesu społecznego jakim jest ochrona zabytków o ponadregionalnym znaczeniu przed całkowitym zniszczeniem, iż nałożenie bezpośredniej ochrony konserwatorskiej stanowi przekroczenie dyspozycji ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Zgodnie z art. 108 § 1 K.p.a decyzji, której służy odwołanie, może być nadany rygor natychmiastowej wykonalności ze względu na interes społeczny jakim jest ochrona zabytku o szczególnym znaczeniu dla regionu. Nadanie niniejszej decyzji rygoru natychmiastowej wykonalności przydaje organom konserwatorskim środki prawne służące powstrzymaniu postępującej degradacji zabytków poprzez m.in. należyte zabezpieczenie budynków oraz zapobieżenie dalszym wyburzeniom.

Na podstawie art. 9 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego, bądź użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. W myśl art. 9 ust. 2 - w trybie określonym przez ust. 1 wyżej przytoczonego artykułu - do rejestru zabytków może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru. Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt. 1 lit. b i e ww. ustawy o ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania, zabytki nieruchome będące układami urbanistycznymi, ruralistycznymi

i zespołami budowlanymi (tj zakład przemysłowy). Z uwagi na zachowane (opisane powyżej) wartości historyczne oraz artystyczne przedmiotowy zespół budowlany odpowiada definicji legalnej zabytku zawartej w art. 3 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - mówiącej, iż zabytek to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części i zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową - zostaje wpisany niniejszą decyzją do rejestru zabytków nieruchomości województwa mazowieckiego i podlega, wraz z otoczeniem, ochronie prawnej.

Wobec powyższego orzeczono jak w sentencji.

Od decyzji niniejszej przysługuje stronom, na podstawie art. 127 K.p.a, odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, które należy złożyć za pośrednictwem tutejszego urzędu (na adres: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Warszawie, 00-373 Warszawa, ul. Nowy Świat 18/20) zgodnie z art. 129 § 2 K.p.a w terminie 14 dni od doręczenia przedmiotowej decyzji. Zgodnie z art. 130 § 3 pkt. 1 K.p.a. - wniesienie odwołania od niniejszej decyzji nie wstrzymuje jej wykonania.

Jednocześnie MWKZ informuje, iż niniejsza decyzja podlega ogłoszeniu w sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości, na podstawie art. 49 K.p.a oraz art. 94 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

MAZOWIECKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW

prof. dr hab. Jakub Lewicki

Otrzymują:

- ✓ 1. Strony postępowania – ogłoszenie publiczne
2. 20/140 Gaston Investments Sp. z o.o. Sp. komandytowa, Cybernetyki 7B, 02-677 Warszawa
3. Marabud Zakład Remontowo Budowlany M. Chmielewski i M. Dąbrowski Sp. jawna, Kajetańska 9, 02-496 Warszawa
4. „FINO” Sp. z o.o, Traktorzystów 26G, 02-495 Warszawa
5. Victoria Dom Sp. ak., Kąty Grodzkie 105, 03-289 Warszawa
6. Andrzej Sajnaga
7. Jadwiga Sajnaga
8. 4 x WUOZ a/a

Do wiadomości

9. Prezydent m. st. Warszawy
10. Burmistrz Dzielnicy Ursus
11. Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego
12. Stołeczny Konserwator Zabytków

KONTAKT:022 44 30 400

Załącznik graficzny do decyzji MWKZ nr 501/2017 z dnia 28.04.2017

wpisującej do rejestru zabytków nieruchomości: zespół budowlany Zakładów Mechanicznych "Ursus", powstały po roku 1923, położony w Warszawie przy ul. Traktorzystów

A. odlewnia żeliwa, B. odlewnia brązu, C. hala warsztatów mechanicznych,
D. Odlewnia aluminium, E. modelarnia, F. magazyn wsadowy odlewni

zabytkowe budynki
oraz elewacje

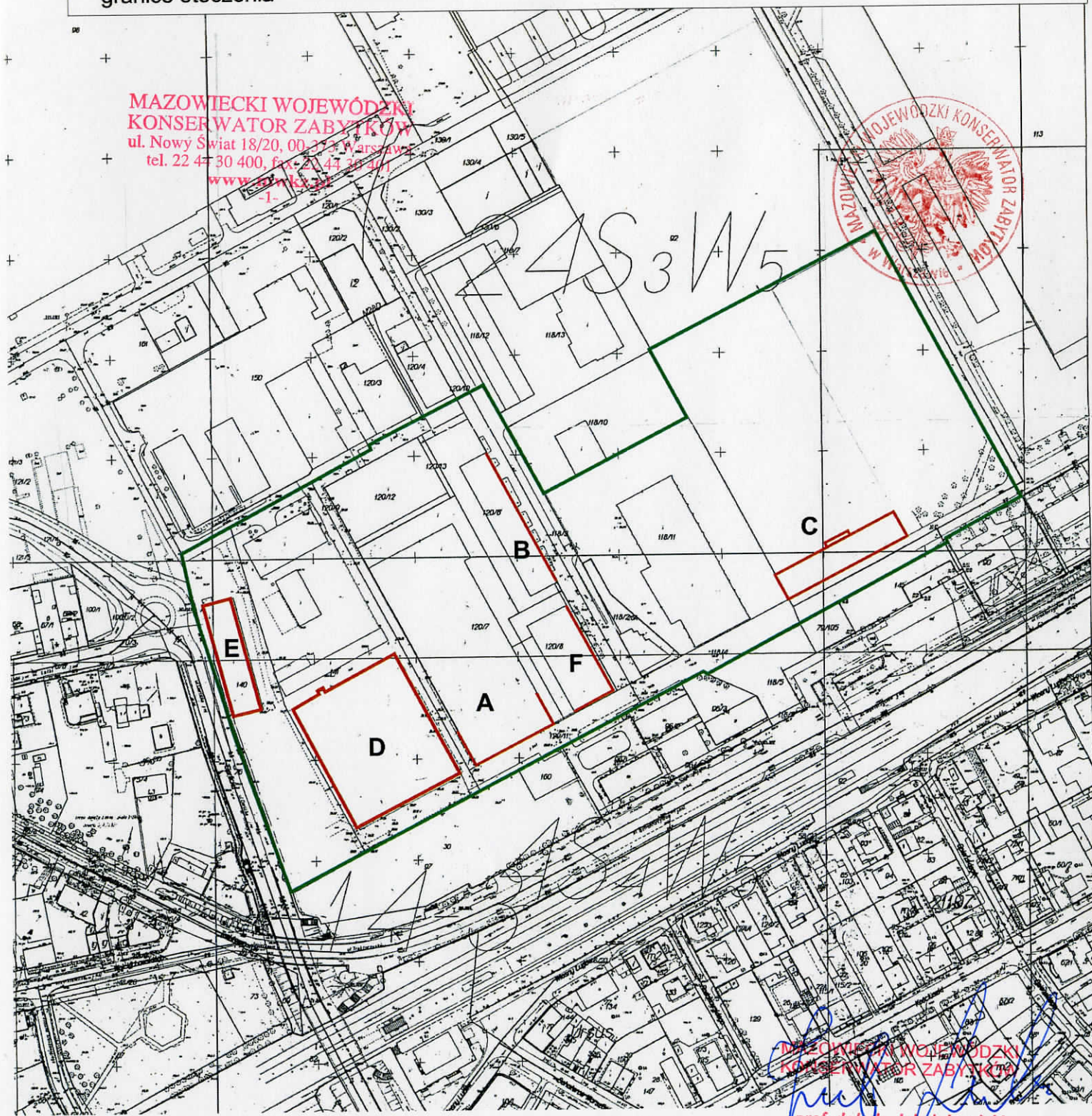
granice otoczenia

MAZOWIECKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW
ul. Nowy Świat 18/20, 00-371 Warszawa
tel. 22 47 30 400, fax: 22 44 30 401
www.konz.gov.pl

AS 3 W 5

MAZOWIECKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW

prof. dr hab. Jakub Lewicki

POUCZENIE O SKUTKACH WPISU DO REJESTRU ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH

zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 roku Nr 162, poz. 1568 - z póź. zm.)

- Art. 12.** 1. Starosta, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, może umieszczać na zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru znak informujący o tym, iż zabytek ten podlega ochronie.
- Art. 27.** Na wniosek właściciela lub posiadacza zabytku wojewódzki konserwator zabytków przedstawia, w formie pisemnej, zalecenia konserwatorskie, określające sposób korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także zakres dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku.
- Art. 28.** Niezależnie od obowiązków wynikających z opieki nad zabytkami, określonych w art. 5, właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków o:
- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
 - 2) zagrożeniu dla zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
 - 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
 - 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.
- Art.29** 1.Organy ochrony zabytków w czasie uzgodnionym z właścicielem lub posiadaczem przedmiotu będącego zabytkiem lub posiadającego cechy zabytku, mogą prowadzić badania tego przedmiotu w miejscu, w którym przedmiot ten się znajduje.
- 2.W przypadku odmowy udostępnienia przedmiotu, o którym mowa w ust. 1, wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję nakazującą jego udostępnienie na czas niezbędny do wykonania badań, jednak nie dłuższy niż 3 miesiące od dnia, w którym decyzja stała się ostateczna.
 - 3.Za szkody wyrządzone w związku z badaniami, o których mowa w ust. 1 lub 2, przysługuje odszkodowanie na zasadach określonych w Kodeksie cywilnym.
- Art. 36.** 1.Pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków wymaga:
- 1) prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru;
 - 2) wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
 - 3) prowadzenie badań konserwatorskich zabytku wpisanego do rejestru;
 - 4) prowadzenie badań architektonicznych zabytku wpisanego do rejestru;
 - 5) prowadzenie badań archeologicznych;
 - 6) przemieszczanie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
 - 7) trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje;
 - 8) dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
 - 9) zmiana przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku;
 - 10) umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru urządzeń technicznych, tablic, reklam oraz napisów, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;
 - 11) podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru;
 - 12) poszukiwanie utraconych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.
- (...)
4. Wojewódzki konserwator zabytków może uzależnić wydanie pozwolenia na podejmowanie działań, o których mowa w ust. 1 pkt 6, 9 i 11, od przeprowadzenia, na koszt wnioskodawcy, niezbędnych badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych. Egzemplarz dokumentacji badań jest przekazywany nieodpłatnie wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.
- Art.38** 1.Wojewódzki konserwator zabytków lub działający z jego upoważnienia pracownicy wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków prowadzą kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
- 2.W upoważnieniu, o którym mowa w ust. 1, określa się osobę lub osoby upoważnione do przeprowadzenia kontroli, kontrolowaną osobę fizyczną lub jednostkę organizacyjną, miejsce i zakres kontroli oraz podstawę prawną do jej przeprowadzenia.
 - 3.Przy wykonywaniu kontroli wojewódzki konserwator zabytków lub osoby, o których mowa w ust. 1, są uprawnione do:
 - 1) wstępu na teren nieruchomości, jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie zniszczenia lub uszkodzenia zabytku;
 - 2) oceny stanu zachowania, warunków przechowywania i zabezpieczenia zabytków wpisanych do rejestru, a także zabytków znajdujących się w muzeach, bibliotekach oraz w zbiorach lub zasobach innych państwowych jednostek organizacyjnych i jednostek samorządu terytorialnego, w terminie uzgodnionym z ich właścicielem lub posiadaczem;
 - 3) sprawdzania zgodności wszelkich działań podejmowanych przy zabytkach wpisanych do rejestru oraz prowadzonych badań archeologicznych z zakresem lub warunkami określonymi w pozwoleniu i zatwierdzonej dokumentacją;
 - 4) żądania ustnych lub pisemnych informacji w zakresie niezbędnym dla ustalenia stanu faktycznego dotyczącego zakresu kontroli;
 - 5) żądania okazania dokumentów i udostępnienia wszelkich danych mających związek z zakresem kontroli;
 - 6) dokonania wpisu w dzienniku budowy w zakresie określonym przepisami Prawa budowlanego.
 - 4.Czynności kontrolne przeprowadza się w obecności kontrolowanej osoby fizycznej albo kierownika kontrolowanej jednostki organizacyjnej lub upoważnionej przez niego osoby, z zachowaniem przepisów o ochronie informacji niejawnych.
- Art. 43** Wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję o wstrzymaniu wykonywanych bez jego pozwolenia lub w sposób odbiegający od zakresu i warunków określonych w pozwoleniu:
- 1) prac konserwatorskich, restauratorskich, badań konserwatorskich lub architektonicznych przy zabytku wpisanym do rejestru;
 - 2) robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub w jego otoczeniu;
 - 3) badań archeologicznych;
 - 4) innych działań, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 6-8 i 10-12.
- Art.49** 1.Wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję nakazującą osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do korzystania z zabytku wpisanego do rejestru, wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego, przeprowadzenie prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku, jeżeli ich wykonanie jest niezbędne ze względu na zagrożenie zniszczeniem lub istotnym uszkodzeniem tego zabytku.
- 3.W przypadku wykonania zastępczego prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy zabytku nieruchomym, wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję określającą wysokość wierzytelności Skarbu Państwa z tytułu wykonania zastępczego tych prac lub robót, ich zakres oraz termin wymagalności tej wierzytelności.
- Art. 74.** Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez:
- 1) ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków finansowych z części budżetu państwa „Kultura i Ochrona Dziedzictwa Narodowego”;
 - 2) wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.
- Art. 76.** 1. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie:
- 1) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, ustalonych na podstawie kosztorysu zatwierdzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji lub w roku następującym po roku złożenia tego wniosku;
 - 2) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, które zostały przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji.
2. Wniosek o udzielenie dotacji, o której mowa w ust. 1 pkt 2, wnioskodawca może złożyć po przeprowadzeniu wszystkich prac lub robót przy zabytku wpisanym do rejestru, określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.
- Art.110** 1. Kto będąc właścicielem lub posiadaczem zabytkowego nie zabezpieczył go w należyty sposób przed uszkodzeniem, zniszczeniem, zaginięciem lub kradzieżą, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.
2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1, można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.
- Art. 113** 1. Kto będąc właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub innego zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków nie powiadomi wojewódzkiego konserwatora zabytków o:
- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
 - 2) zagrożeniu dla zabytku niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
 - 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
 - 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości
- podlega karze grzywny.
2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1, można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.
- Art. 114.** Kto uniemożliwia lub utrudnia dostęp do zabytku organowi ochrony zabytków, wykonującemu uprawnienia wynikające z ustawy, podlega karze grzywny.
- Art. 117.** Kto bez pozwolenia albo wbrew warunkom pozwolenia prowadzi prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie lub architektoniczne przy zabytku wpisanym do rejestru lub roboty budowlane w jego otoczeniu albo badania archeologiczne, podlega karze grzywny.